ڕێبەر لە سیستەمی دیموکراتیدا

بەشی دوو

هۆمەر قەرەداغی
بەڕێوەبەری پەروەردە
ستۆکهۆڵم/ سوید

ڕێبەری بە توانا

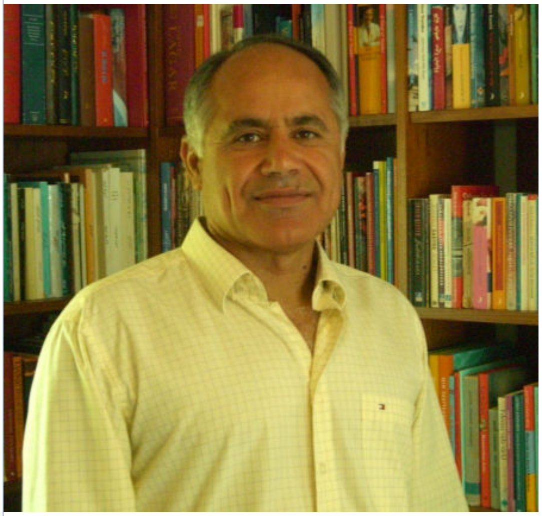

بە شێوەیەکی گشتی ڕێبەر خاوەنی زانیاری زیاترە لە دەستەی بەڕێوەبەرایەتیەکەی. بەڕێوەبەری قوتابخانەیەک زانیارییەکی زۆری بۆ دێت لە بەرێوەبەرایەتی پەروەردەوە. شێوەی بەکارهێنانی ئەو زانیاریانە دڵفراوانی یا بەرچاوتەسکی ئەو بەڕێوەبەرە دەردەخات. بەکارهێنان و شاردنەوەی زانیاریەکان وەک چەک بۆ ڕێبەرایەتی لە خەسڵەتی ڕێبەری گەورەدا نیە. دڵفراوانی و دابەشکردنی زانیاری لە ناو دەستەی بەڕێوەبەرایەتی و مامۆستایاندا بەرچاوڕوونی مامۆستایان و گەورەیی بەرێوەبەرەکە بەرهەمەکەیەتی.

خۆبەزلزانینی ڕێبەر، لە گەورەیی ڕێبەرکەمدەکاتەوە. ڕێبەری دیموکرات لە سیستەمی دیموکراتیدا پێویستی بەخۆ گەورەکردن و لوتبەرزی نیە، بەڵکو مرۆڤی بەرچاو ڕۆشن و ئاسارەفتارن لە ناو کۆمەڵدا. ئولوف پاڵمێ ی سەرۆکوەزیرانی کۆنی سوید لە ناوخەڵکدا خۆشقسە و ئاسارەوشتبوو. لە یەکێک لە وتارخوێندنەوەکانیدا منالێک چووە بەردەمی، تا لە وتارەکەی بۆوە دەستی لە ناو دەستی منالەکەدا بوو. چەند بە لایەوە وتارەکەی گرنگ بوو، ئەوەندەش دەستگرتن و گرنگیپێدانی منداڵەکەی بەلاوە گرنگ بوو. ڕێزگرتنی ئولوف پاڵمێ لەو منداڵە، ڕێزگرتن بوو لە خۆی. لەناو میللەتی سویدیشدا ئێستاش بەرێزەوە باس لەو ڕووداوە دەکرێت و وەک نموونەی گەورەیی پاڵمێ سەیردەکرێت.

سەرۆک دەبێت خاوەنی هەست و هوشیاریەکی گەورە بێت، بەئاسانی بتوانێت خۆی بخاتە جێگای خەڵکەکەیەوە و هەست بە ئازارو پێویستیان بکات. ئەگەر سەرۆک منداڵێکی کۆمەڵەکەی نەبینێت و ئێمپاتی بۆ ئەشکەنجەکانی نەبێت، ناتوانێت ببێتە سەرۆکێکی خاوەن بەهابەرز. ئەو کۆمەڵەی کە منداڵەکانی خاوەن تەندروستن، خاوەنی سەرۆکێکی ڕەفتاربەرز و بەهەستن.

ڕێبەری دیموکرات خاوەنی توانای لێبوردنە، دوورە لە دڵڕەقی و پەنگخواردنەوە. بە مێشکێکی کراوەوە ڕەفتار لەگەڵ ڕابوردوو و داهاتوو دا دەکات. توانای هەیە لاپەڕەی تازە هەڵبداتەوە و لێبوردنی هەبێت. لێبوردن و لەبیرچوون دوو شتی جیاوازن لەیەکتر. سەرۆکی بەتوانا لێبوردنی هەیە بەلام لەبیرچوونی نییە. بەلەبیرچونەوە وانە و پەندە مێژووییەکان وندەبن.

شێوازە جیاوازەکانی ڕێبەرایەتی

ڕێبەر جۆری زۆرە، لێرەدا بۆ ڕوونکردنەوەی مەبەستەکەم پەنا دەبەمە بەر نموونەیەکی دیار: ئەگەر ڕێبەرێک لەگەڵ کۆمەڵێک لەخەڵکەکەیدا بەناو دارستانێکدا بڕوات، شێوەی هەڵسوکەوتی ڕێبەرەکە بۆ دۆزینەوەی باشترین ڕێگا، تواناو وردبینی ڕێبەرەکە دەردەخات.

ڕێبەر هەیە لە دارستانەکەدا پێش هەموان دەکەوێت ، ڕێگە خۆش دەکات بۆ ئەوانەی دواوەی. ئەم جۆرە ڕێبەرانە لەخۆبوردوو خۆشەویستن بەڵام سەختە بتوانن هەموو ڕێگاچارەکان بدۆزنەوە. ئاساییە لە وەردەکارییەکاندا ونبن و ڕێگاکان ونبکەن. ئەم ڕێبەرانە ریسک وەردەگرن و ژیانیان بۆ کۆمەڵەکەیان، بۆ گەلەکەیان دەخەنە سەردەستیان، بەڵام گشتبینی وندەکەن و کاریان دەبێت بە فیداکاری و خۆبەخشی لەبری دۆزینەوەی چارەسەری ستراتیجی و دووربینی.

ڕێبەر هەیە لە دارستانەکەدا لەدوای هەموانەوە دەڕوات و سەیری ڕاستو چەپی خۆی دەکات، هاوار دەکات بۆ لای ڕاست بڕۆن، بوەستن، بۆ لای چەپ. ئەم ڕێبەرانە وردبینن بەڵام ئامانجی ستراتیجیان نیە، بەڵکو تەنیا ئامانجی تاکتیکی و کورتیان هەیە.

ڕێبەر هەیە لە دارستانەکەدا، هەمویان ڕادەگرێت و خۆی دەچێتە سەرداریکی بەرز، بەچواردەوری خۆیدا سەیر دەکات، ئاسۆ دەدۆزێتەوە، ڕێگاکان دیاری دەکات، گشتبینە. پلان دادەنێت و پاشان خەڵکەکەی بەرەو ئاسۆ و ئاوات و ئامانجەکان، دەخاتە جوڵە.

دەکرێت زۆر زیاتر لە سەر ئەو نموونەیەی سەرەوە قسەبکرێت و زیاتر لە باسەکەدا قوڵبینەوە چونکە دەبینرێت شێوەی ڕەفتاری ڕێبەر، لە بارودۆخێکی نائاساییدا کاریگەری گەورەی دەبێت لە سەر ژیان و مان و نەمانی میللەتێک. سەرۆک، ڕێبەر، وەزیر، بەڕێوەبەری قوتابخانە یا بەڕێوبەری کارگەیەک هەموو کات لەچەقی کارەساتەکاندا دەبینرێت. هەموو جوڵاندنەوەیەکی جێگەی سەرنجە. مرۆڤێکی ئاسایی نیە کە بە ئاسانی لەناو ماسەدا (کۆمەڵانی خەڵکدا) ونبێت.

ڕێبەری دیموکرات هەموو وردەکارییەکان لە ژێردەستی خۆیدا ناهێڵێتەوە. توانای هەیە زۆر لە کارەکان دابەشبکات و خۆی سەرپەرشتی بکات. ئەو ڕێبەرەی باوەڕی بە دەوروبەرەکەی نەبێت و هەموو کارەکان لای خۆی بهێڵێتەوە چۆنێتی کارەکانی باش نابێت. لە هەمانکاتدا ڕێبەری گەورە لە کاتی گەردەلولدا تەنیایە. دەبێت بێترس بەرپرسیاریەتی بخاتە سەرشانی خۆیی و بڕیاردات.

ڕێبەری دیموکرات کەللەڕەق نیە، دەنگ بەرزناکاتەوە، توڕەنیە، قین لەدڵ نیە. هێمن و ڕووخۆش و خاوەن توانایەکی کۆمەڵایەتی بەرزە. ڕێبەر گاندی لە ژیانیدا لە کەس توڕە نەبووە، ماندێلا قین لە دڵ نیە. لە هەمانکاتدا لە زۆر ڕێبەری جیهان زیاتر گوێیان لێگیراوە.

ڕێبەری دیموکرات خاوەنی هەست و توانایەکی تایبەتە بۆ ئەوەی مرۆڤی بەتواناو ڕەوشت بەرز لەدەوری خۆی کۆبکاتەوە.

هەر ڕێبەرێکی نادیموکرات توندوتیژی بەرامبەر گەنجی وڵاتەکەی بەکاربهێنێت، ڕیسکی (مەترسی) ئەوە هەیە کە لە دواڕۆژدا دە ئەوەندە لە ڕێگەی توندوتیژییەوە کۆتایی بە ژیانی بێت. کۆتایی هێنان بەژیانی سەدام حسەین و

کوڕەکانی بەو توندوتیژییە، ئەنجامی بەکارهێنانی توندوتیژی بوو لە لایەن ڕژێمە خوێناویەکەیانەوە. کۆتایی هێنان بە ژیانی هیتلەرو مۆسۆلینی لەسەر هەمان یاساوڕێسا بەڕێوە چوون.

کلتوری وڵاتێکی دیموکراتی بەهای بەرزی مرۆڤایەتی بە دانیشتوانەکەی دەدات. بەهابنەماییە بەرزەکانی وەک یەکسانی، بەرابەری ژن و پیاو، بەرزڕاگرتنی ژیان و یارمەتی ، دڵفراوانی و لێبوردن لە وڵاتێکی دیموکراتی وەک سوید دا ڕەنگدانەوەی لە شێوەی ژیانی خەڵکەکەدا هەیە. خوێندنەوەی کتێب موراڵی بەرز بە خوێنەر دەدات. ئەو کەسانەی کە زۆر کتێب دەخوێننەوە خاوەن موراڵ و ویژدانێکی باڵان. بۆ نموونە زۆربەی ئەو تورکانەی کە زۆر دەخوێننەوە باوەڕیان وایە کە نەتەوەی کورد مافی بڕیاری چارەنوسی خۆی هەیە. ئەو تورکانەی کە نەخوێندەوارن یا ناخوێننەوە دوژمنی سەرسەختی نەتەوەی کوردن. ڕێبەری دیموکرات هاندەری خەڵکەکەیەتی کە بخوێنێتەوە بۆ ئەوەی ببنە خاوەن موراڵێکی بەرزو بڵند.

لە کوردستاندا، بەهۆی ئەو ستەمە مێژووییە گەورەیەی بەرامبەر گەلی کوردستان، بە هەموو نەتەوە و ئایین و مەزهەب و توێژە کۆمەڵایەتیەکانیەوە کراوە، بارودۆخێکی هیوا ئامێز و لە هەمانکاتدا ترسناک دروستبووە، ئەم کاتە مێژووییە چارەنوسسازە کارێکی وایکردووە کە بە جیاوازی ڕێکخراو و ئایدۆلۆژی و مەزهەبەوە یەک ئاسۆ و ئاوات کوردستانیانی کۆکردۆتەوە، ئەویش دابینکردنی دواڕۆژێکی ڕووناک و گەشەدارە بۆ نەوەی نوێی خاکەکەمان. لە پرسی ئەم پرۆسەیەدا، وردبینی ڕێبەرایەتی کردنی گۆڕانکاریەکان و هەڵبژاردنی ڕێگا و ستراتیج لە لایەک و بەشداری دڵسۆزانە و دروستکەرانەی هەموان لە لایەکی تر تەنیا چارەسەرە بۆ بە هەمیشە شەکاوەیی ئاڵای پیرۆزی کوردستانی دیموکرات.